

GLOBALASHUV SHAROITIDA KASBIY TA'LIM TALABALARINING MAXSUS KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Xolikov Eldor Muxamadaliyevich

Pedagogika innovatsiyalar instituti

Malaka oshirish va qayta tayyorlash fakulteti

bosh mutaxassisi

Annotatsiya: *Globalashuv sharoitida kasbiy ta'lim, ta'lim va o'qitish dasturlari borgan sari bog'langan va xilma-xil bo'lgan dunyo talablariga javob beradigan tarzda ishlab chiqilganligini anglatadi. Bu madaniyatlar va chegaralar bo'ylab qo'llanilishi mumkin bo'lgan ko'nikmalar va bilimlarni rivojlantirish, shuningdek, global mehnat bozorida raqobatlashadigan mutaxassislarni tayyorlashni o'z ichiga oladi.*

Kalit so'zlar: *maxsus kompetensiya, tizimli metodologiya, madaniy ong, hamkorlikdagi ta'lim, kasbiy ta'lim.*

Globalashuv kasbiy ta'lim uchun yangi imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqardi. Bir tomondan, bu onlayn ta'lim va boshqa texnologik yutuqlar orqali butun dunyo bo'ylab ma'lumot va tajribaga kirishni osonlashtirdi. Boshqa tomondan, bu professional o'rtasidagi raqobatni kuchaytirdi va eng so'nggi tendentsiyalar va ilg'or tajribalardan xabardor bo'lish muhimligini ta'kidladi.

Ushbu global kontekstda raqobatbardosh bo'lib qolish uchun professional ta'lim dasturlari madaniyatlararo muloqot, moslashuvchanlik va muammolarni hal qilish kabi bir qator ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratishi kerak. Bu global landshaftdagi o'zgarishlarga tez javob bera oladigan o'quv dasturlarini ishlab chiqishga dinamik va moslashuvchan yondashuvni talab qiladi.

Globalashuv sharoitida talabalarning kasbiy ta'lim sohasidagi maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan keng qamrovli va tizimli metodologiyani talab qiladi:

1. Kerakli maxsus kompetensiyalarni aniqlash: Birinchi qadam global bozorda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni aniqlashdir. Bu o'qituvchilar, soha mutaxassislari va boshqa manfaatdor tomonlarning yaqin hamkorligini o'z ichiga oladi.

2. Madaniy ongning integratsiyasi: Globalashuv turli madaniyatlar bilan o'zaro aloqani o'z ichiga olganligi sababli, o'quvchilarda turli madaniyatlar, an'analar va urf-odatlar to'g'risida tushunchalarni shakllantirish muhimdir.

Bunga madaniy kompetentsiyani shakllantirishga yordam beradigan amaliy tadqiqotlar, rolli o'yin mashqlari va boshqa komponentlardan foydalanish orqali erishish mumkin.

3. Moslashtirilgan pedagogika: individual o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirilgan maxsus pedagogika ishlab chiqilishi kerak. Bu talabalarning ehtiyojlarini aniqlash, aniq maqsadlarni taqdim etish va taraqqiyotni kuzatish uchun tegishli baholashlarni ishlab chiqishni o'z ichiga olishi kerak.

4. Hamkorlikdagi ta'lim faoliyati: Global ish joyida muhim bo'lgan hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun hamkorlikdagi o'quv faoliyati o'qitish metodologiyasiga kiritilishi kerak.

5. Tajribali o'rganish imkoniyatlari: Talabalar amaliyot, chet elda o'qish dasturlari, ekskursiyalar va boshqa tajribaviy o'rganish imkoniyatlari orqali amaliy tajriba orttirishlari va o'z ko'nikmalarini qo'llashlari mumkin.

6. Texnologiyadan foydalanish: Onlayn kurslar va raqamli o'quv resurslari kabi zamonaviy texnologiyalardan muammoni hal qilish, tanqidiy fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini oshirishi mumkin bo'lgan mustaqil o'rganishni rivojlantirish uchun foydalanish mumkin.

7. Doimiy takomillashtirish: metodologiya moslashuvchan bo'lishi va fikr-mulohazalar, tadqiqot va baholash asosida doimiy takomillashtirish imkonini berishi kerak.

Kompetentsiyaning to'rt bosqichi yoki "ongli kompetentsiya" o'rganish modeli qobiliyatsizlikdan kompetentsiyaga o'tish jarayonidagi psixologik holatlarni tavsiflaydi. Odamlar bir nechta ko'nikmalarga ega bo'lishi mumkin, ularning ba'zilari bir-biriga bog'liq emas va har bir mahorat odatda istalgan vaqtda bosqichlardan birida bo'ladi. Yuqori darajadagi malakani saqlab qolish uchun ko'plab ko'nikmalar amaliyotni talab qiladi. Quyida kompetentsiyaning to'rt bosqichini ko'rib chiqamiz:

- Ongsiz qobiliyatsizlik
- Ongli qobiliyatsizlik
- Ongli kompetentsiya
- Ongsiz kompetentsiya

1. Ongsiz qobiliyatsizlik. Bu sizning qobiliyatsizligingiz darajasini hali bilmaydigan bosqich. Boshqacha qilib aytganda, siz bilmagan narsani bilmaysiz. Ushbu bosqich odatda eng qiyin, chunki siz yaxshilanishga muhtoj bo'lgan sohalar yoki o'rganishingiz kerak bo'lgan narsalar mavjudligini bilmaysiz. Ushbu bosqichdagi odamlar muammolarni yuzaga kelganda taniy olmaydilar, shuning uchun ular odatda yordam so'ramaydilar.

Bunga misol qilib, agar siz o'z jamoangiz a'zosidan mijoz uchun bir qator maqolalar yaratishni so'rasangiz va ularni Googleda yaxshi reytingga ega

bo'lish uchun optimallashtirishni so'rasangiz. Jamoa a'zosi vazifani to'g'ri bajarmoqda deb o'ylaydi va yo'l-yo'riq so'rashni bilmaydi. Natijani ko'rmaguningizcha, ular noto'g'ri ta'lim olganligini va maqolalarni qayta yozishga to'g'ri kelishini tushunasiz.

2. Ongli qobiliyatsizlik. Bu yerda siz bilmagan narsangiz haqida xabardorlikni rivojlantira boshlaysiz. Ushbu bosqich noqulay bo'lishi mumkin, chunki siz o'zingizning kamchiliklaringizni tan olishingiz kerak. Biroq, kamchiliklaringizni tan olish sizni oldinga siljishga va mahoratni o'rganishga undaydi, shunda siz ushbu bosqichdan imkon qadar tezroq o'ta olasiz.

Birinchi bosqichdagi misolni davom ettirib, jamoangiz a'zosi bilan topshiriqni ko'rib chiqqach va maqola qanday ko'rinishi kerakligiga misollar ko'rsatgandan so'ng, jamoa a'zosi ongli ravishda qobiliyatsiz bosqichga o'tadi. Ular qidirish mexanizmlari uchun maqolani optimallashtirish strategiyalarini o'rganmaganliklarini bilishadi, lekin ular xatolarni bilganlari uchun endi ko'nikmalarni o'rganish choralarini ko'rishadi.

3. Ongli kompetentsiya. Rasmiy mashg'ulotlar, takroriy amaliyot va ishtirok etish orqali mahoratni oshirishga o'zingizni bag'ishlaganingizdan so'ng, kompetentsiya o'sib boradi va namoyon bo'la boshlaydi. Ushbu bosqichda siz biron bir vazifani sifatli va mustaqil ravishda bajarish uchun etarlicha o'rgandingiz va mashq qildingiz. Vazifa diqqat va e'tiborni talab qiladi, bu sizni mahoratliroq odamga qaraganda sekinroq qiladi. Bundan tashqari, chalg'itadigan narsalar va, ehtimol, oxirgi muddat bosimi tufayli ishlash xavfi mavjud. Boshqacha qilib aytganda, agar siz diqqatni yo'qotsangiz, vazifani bajarish qobiliyatingiz yomonlashishi mumkin.

Ushbu bosqichda sizning jamoangiz a'zosi maqolalar yozish va ularni Google qidiruv natijalari uchun optimallashtirish ko'nikmalarini rivojlantirdi. Biroq, ular hali ham hech narsani o'tkazib yubormasliklari uchun nazorat ro'yxatiga tayanmoqdalar va vazifani eng muvaffaqiyatli bajarish uchun diqqatlarini jamlashlari kerak.

4. Ongsiz kompetentsiya. Ushbu yakuniy bosqichda siz vazifani bajarish uchun kerakli bilimlarni o'zlashtirdingiz va amaliy ko'nikmalaringizni takomillashtirdingiz. Bundan tashqari, siz endi konsentratsiyani yoki faol fikrlashni talab qilmaysiz. Siz kerakli vazifalarni osonlik va tezlik bilan bajarishingiz mumkin. Shuningdek, siz o'rganish modelining oldingi bosqichida bo'lgan jamoa a'zolariga maslahat berishingiz mumkin.

Umuman olganda, globallashtirish sharoitida o'quvchilarning kasbiy ta'lim sohasidagi maxsus kompetentsiyasini rivojlantirish metodologiyasi ko'p qirrali jarayon bo'lib, u o'quvchilarning muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan zarur bilim, ko'nikma va munosabatlar bilan jihozlanishini ta'minlash

uchun strategik yondashuvni talab qiladi. yuqori dinamik va talabchan global muhit. Bundan tashqari, globallashuv sharoitida kasbiy ta'lim mutaxassislarini tez o'zgaruvchan va o'zaro bog'liq bo'lgan dunyoda yuksak natijalarga erishish uchun tayyorlash va ularni turli xil va raqobatbardosh mehnat bozorida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur vositalar bilan jihozlashdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Lytvyn, A., Lytvyn, V., Rudenko, L., Pelekh, Y., Didenko, O., Muszkieta, R., & Żukow, W. (2020). Informatization of technical vocational schools: Theoretical foundations and practical approaches. *Education and Information Technologies*, 25, 583-609.
2. Stephen, O. O. (2020). Information technology, technical vocational education in developing workforce towards globalization. In *The Roles of Technology and Globalization in Educational Transformation* (pp. 80-97). IGI Global.
3. Каримов, Ж. Х., & Фозилов, И. Р. (2020). Управление многостадийными процессами путём оптимизации глобальных целей системы. *Universum: технические науки*, (3-1 (72)), 16-20.
4. Каримов, Ж. Х. (2021). ПРОЦЕДУРЫ ОПТИМИЗАЦИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ МНОГОСТАДИЙНЫМИ ПРОЦЕССАМИ. *Universum: технические науки*, (11-1 (92)), 48-52.
5. Okhunov, M., & Minamatov, Y. (2021). Application of Innovative Projects in Information Systems. *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630), 11, 167-168.
6. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. *Scientific progress*, 2(8), 911-913.
7. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Nasirdinova, M. H. Q. (2022). APPLICATION OF ICT IN EDUCATION AND TEACHING TECHNOLOGIES. *Scientific progress*, 3(4), 738-740.
8. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Yusupova, N. M. (2022). SMART TEXNOLOGIYALARDA TA'LIM JARAYONI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(6), 441-445.
9. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. *Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers*, 15(3), 49-57.

10. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. *Universum: технические науки*, (8-1 (77)), 27-29.

11. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(5), 990-993.

12. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. *Scientific Impulse*, 1(2), 535-537.